

9. Методичні рекомендації щодо організації навчально-виховного процесу під час проведення навчальних екскурсій та навчальної практики учнів загальноосвітніх навчальних закладів. // Лист МОН України №1/9-61 від 06.02.2008.

10. Предпрофильная подготовка как одно из условий профессионального самоопределения школьников // Профильная школа, 2006. – №1. – С.45–48.

11. Смакотина Н.Л. О социальной эффективности проведения эксперимента по предпрофильной подготовке учащихся (по результатам социологических исследований) // Профильная школа, 2005. – №1. – С. 31.

12. Шумейко О. Допрофильна підготовка учнів <http://www.osvita-ua.net/school/technol/1128/>

Успенская В.Н. Условия внедрения допрофильного биологического образования

На этапе перехода старшей школы к профильному обучению значительную роль играет допрофильное образование. Его цель – профессиональная ориентация учеников, содействие осознанному выбору ими направления профильного обучения в старшей школе. Допрофильная подготовка осуществляется через изучение отдельных предметов на дифференцированной основе, введение курсов по выбору, информационную работу, профильную ориентацию.

Yspenskaya V.N. Conditions of introduction of the pre-specialized education

Pre-specialized education is of great importance on the stage of high school transition to specialized education. Its aim is students' professional orientation, favor their realized choice of specialized direction in high school. Pre-specialized education is made via studying school subjects on the differential basis, optional courses, informational activity and specialized orientation.

УДК 373.033: 615.851

О.А. Федій

Полтавський державний педагогічний
університет імені В. Г. Короленка

ПРИРОДНІ ЗАСОБИ ЕСТЕТОТЕРАПІЇ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ

У статті представлена естетотерапевтична концепція підготовки вчителя ХХІ століття до реалізації завдань особистісно орієнтованої освіти в сучасних умовах деструктивного соціально-екологічного середовища. Висвітлено провідні види естетотерапії природними засобами та їх психолого-педагогічний потенціал.

Постановка проблеми. Актуальним питанням розвитку сучасної вітчизняної освітянської галузі стає радикальне реформування змісту і

форм педагогічної освіти. Ускладнення завдань освіти відбуваються на тлі дій негативних інформаційних потоків, що постійно оточують сучасну дитину та часто унеможливають гармонійний розвиток і стійкий позитивний тон у формуванні її особистісних начал. Деструктивний вплив соціально-політичного, економічного та екологічного оточення набуває сьогодні масового характеру та потребує від педагога свого серйозного професійного вирішення через подолання дисгармонізуючих факторів та створення особливої атмосфери, що актуалізує індивідуально-творчий потенціал кожного учня. Важливим моментом цього процесу стає розширення естетотерапевтичних, саногенних функцій учителя в сучасному постіндустріальному суспільстві. Основним завданням естетотерапії є педагогічне «лікування» численних емоційно-чуттєвих дисгармонійних станів, що відчувають сучасні школярі та надання їм можливості індивідуально-творчого опанування навчального матеріалу. В такий спосіб, через естетотерапевтичну активізацію позитивних емоційних станів дитини вдається створювати дійове психолого-педагогічне освітньо-виховне поле у якому інтегруються ідеї естетичного та інтелектуального, індивідуального та соціального, духовного та фізичного, а саме навчання відбувається на засадах Любові, Поваги та естетичної насолоди від пізнання дитиною Всесвіту. Одним з найефективніших та, водночас, класичних для педагогічної науки засобів виховання й створення естетотерапевтичних умов для освітнього процесу є природа у всій різноманітності її проявів.

Аналіз актуальних досліджень. Більшість вчених, що займаються вивченням природного саногенного потенціалу оточуючого середовища для гармонізації повноцінної людської особистості сьогодення вважають, що значення натурпсихотерапії буде підвищуватись тим більшою мірою, чим більшого значення для людини періоду урбанізації і науково-технічної революції набуватиме спілкування з природою. Ефект природотерапії полягає у зміні ставлення особистості до навколишнього середовища, що призводить до усунення попередньої конфліктної ситуації та у зміні самосприйняття, самооцінки людини, що також сприяє відновленню внутрішніх сутнісних сил особистості. Лікувальними факторами при спілкуванні людини з природою виступають: позитивний емоційно-естетичний вплив (невербальна сугестія), седативний, відволікаючий, активізуючий та катарсичний ефекти [4, с. 297-299].

Естетотерапевтична ідея використання різноманітних природних засобів, законів та форм організації навчально-виховного процесу у педагогіці з'являється ще у прадавні часи епохи Стародавнього Китаю, Індії та античності. При різному трактуванні самого поняття природи усі педагогічні напрями об'єднував підхід до людини як до частини природи та ствердження необхідності побудови виховного процесу у відповідності з об'єктивними закономірностями розвитку людини в оточуючому середовищі. В історії педагогічної думки мали місце окремі спроби створення специфічного емоційно-комфортного середовища природними засобами у освітньому процесі. Наприклад, прогулянки учнів вранці по берегу моря у піфагорійській школі; Платонівська Академія, розташована у самому мальовничому садку міста; школа-інтернат «Будинок Радощів»

Вітторіно Да Фельтре з ідеєю легкого та зручного одягу для учнів, фізичних вправ за будь-яку погоду, плаванням та верховою їздою; положення вальдорфської педагогіки Р. Штейнера щодо використання у виховному процесі лише природного іграшкового та дидактичного матеріалу, природна «ідея ритмів» в організації навчального процесу; перша літня дитяча колонія на природі «Бодре життя», С. Шацького; досвід «школи радості» та уроки серед природи В. Сухомлинського тощо. Як правило, мова йшла про особливу організацію навчально-виховного процесу, врахування індивідуально-вікових особливостей дитини, виховання морально-естетичного ставлення до природного оточення, а не про цілеспрямоване використання педагогом певних природних засобів з естетотерапевтичною метою. Проголошений у XVII столітті Я. Коменським принцип природодоцільності у вихованні людини був найбільш близький головної ідеї естетотерапії засобами природи. У XVIII-XIX ст. він став основою різних теорій, отримавши загальну назву *педагогічний натуралізм*, у тому числі й теорії вільного виховання (Л. Толстой, П. Вентцель). Принцип природодоцільності був покладений і в основу педології (П. Блонський), психолого-педагогічної науки, яка вперше в історії педагогіки офіційно «заявила» естетотерапевтичну проблематику освітнього психологічного дискомфорту, що його мала відчувати дитина внаслідок ігнорування офіційною педагогікою внутрішнього емоційно-чуттєвого переживання учнем себе в освітньому просторі.

Сьогодні ця ідея має свої наукові варіанти-модифікації: гуманістична особистісно орієнтована педагогіка, валеологічний принцип в освіті, саногенне мислення, природовідповідна педагогіка та більш деталізовані варіанти ідеї гармонійного зближення людини та середовища – «розвиток планетарного мислення», «виховання природозберігаючої поведінки» тощо. Провідною методологічною ідеєю природотерапевтичного впливу на особистість стає виведення розвитку людини та її потреб за межі «Я» та найближчого соціуму, сприяння емоційно-естетичному переживанню та усвідомленню власної участі у гармонійному креативно-розвиваючому людину та Всесвіт єднанні природи і суспільства (О. Субетто) та відповідальності за їх стан та розвиток (В. Франкл).

Метою статті є висвітлення психолого-педагогічного потенціалу провідних видів естетотерапії природними засобами. Серед численних природних засобів естетотерапії своєю ефективністю та практичною значущістю щодо подолання емоційно-кризових станів учнів та створення потужного естетичного поля розвитку пізнавально-творчих процесів можна виділити терапію кольором, літотерапію, ароматерапію, анімалотерапію, кінезітерапію, пісочну терапію тощо [6, с.114-153]. Розглянемо означені види та природні засоби естетотерапії у контексті їх теоретичної та практичної розробленості та можливості використання у професійній педагогічній діяльності.

1. **Терапія кольором** стає особливо актуальною для дітей молодшого віку та дітей з особливими потребами. Методологічним базисом кольоротерапії можна вважати теорію хроматизму - міждисциплінарне дослідження людини як відкритої інформаційної

системи у реальному світлокольоровому оточенні зовнішнього середовища. У давньогрецьке поняття «хрома» ще античні автори вкладали три основні значення: кольор як ідеальне психічне, розпредмечене; фарба як матеріальне, фізичне, фізіологічне розпредмечування та енергія, емоції, почуття як їхнє інформаційно-енергетичне ставлення [5, с.14]. На початок ХХІ століття у медицині, інформатиці та психології доведено, що світло та колір є потужними стимулами життєдіяльності людини, вивчені властивості кольорів, які світова культура пов'язала з гендерними характеристиками людини. Вивчений досвід терапевтичного впливу кольором у релігії, психоаналізі та моді. З'являються перші спроби інтеграції кольоротерапії у психолого-педагогічну сферу: діагностика особистісних відносин, соціальних емоцій та ціннісних орієнтацій у дітей від 4 до 11 років (О. Орєхова); елемент авторських програм, спрямованих на розвиток мовлення, формування вольових якостей та творчих здібностей, гармонізацію емоційного стану дитини (Н. Погосова,) тощо. У поле зору сучасного педагога потрапляє здатність дитини відчувати, бачити, чути світ, збагачений розмаїттям форм, світло-тіней, розмальований всіма кольорами веселки. «Оскільки зовнішнє середовище у якому існує інтелект є світлокольоровим, то й ... світлокольорові величини виявилися пов'язаними єдиним психо-фізико-фізіологічним смислом» [5, с.9]. Єдність цього смислу відображається й у погляді на основне естетотерапевтичне завдання сукупної кольорової гами. Визначаючи його М. Серов наголошує на тому, що «нормальна, врівноважена людина знаходитиметься у гармонічному відношенні із усіма кольорами, а випадки надання явної переваги одним кольорам або відверта неприязнь до інших свідчатимуть про деяку невірноваженість» [5, с.28]. Крім того вчений встановлює й когнітивну компоненту кольорової естетотерапії, яка визначається через інтегративний підхід, що об'єднує душу та тіло людини, тіло та кольори – «світлокольорова терапія дозволить людині пізнавати себе у цьому багатокольоровому світі, - пізнавати, щоб лікувати» [5, с.13]. Дослідження Є.Б. Рабіна дозволяють встановити діапазон оптимальних кольорів, які найбільш сприятливо впливають на людину: зелений, жовто-зелений, зелено-голубий [1, с.173].

Аналіз існуючих даних про особливості впливу кольору на емоції, почуття та поведінку людини дає можливість виділити декілька самостійних напрямків у розробці естетотерапевтичних технологій використання кольору у педагогічній діяльності. Так, крім фізичних властивостей кольору, тобто довжини хвилі, необхідно враховувати його якість та естетичне значення. У кожній особистості є власні стійкі уподобання, що складають «*особистісну кольорову шкалу*» як одне з проявів індивідуального. Кольори емоційноподібні, а емоції кольороподібні. У цьому розумінні можна стверджувати про те, що конкретний колір є символом власного впливу на людину. Це і дозволяє використовувати колір як фактор психічної регуляції.

Колір якісно і комплексно впливає на психофізіологічний стан, включаючи зміну складу крові, динаміку загоєння тканин, тонус м'язових скорочень, функцію серцево-судинної системи, сприйняття (болю, температури, часу, простору, розміру, ваги), психічний статус. При цьому

колір впливає специфічно як при експозиції зору, так і при висвітленні ним частин людського тіла. Класична модель використання кольору як фактору психічної регуляції припускає використання *кольорового опромінення чи фарбування стін інтер'єрів* для досягнення відповідних змін психологічного стану людини.

2. Літотерапія у психотерапії передбачає застосування лікувальних властивостей різних каменів при лікуванні багатьох хвороб (А. Мальярчиков, М. Синявський, Л. Іванкін, В. Карпов та ін.). В історичних документах різних епох відображений величезний емпіричний матеріал про ефективний лікувальний (у медицині) та психологічно-стабілізуючий (у психотерапії) вплив різноманітних дорогоцінних та напівдорогоцінних каменів на емоційно-духовну сферу людини. Це явище залишається актуальним для вивчення та обґрунтування сучасною наукою про людину. Проте у етнопедагогічних даних багатьох культур та народів факт активного використання камінців у дитячих іграх та забавах є також загальноновизнаним. На відміну від численних штучно створених людиною матеріалів, поверхня кожного природного каменя, в силу своєї унікальності та природної «правдивості», стає неповторним джерелом пізнавальної привабливості, розвитку перцептивної чутливості дитячих рук, творчої уяви та величезного задоволення від контакту з природою. В силу означених характеристик літотерапію слід вважати перспективним видом естетотерапії у сучасному педагогічному процесі. Сьогодні у педагогіці є лише окремі спроби методичних розробок літотерапії (в рамках окремих педагогічних течій (вальдорфська педагогіка, дидактичний матеріал Марії Монтесорі тощо) або арт-терапевтичних технологій).

3. Ароматерапія – це лікування за допомогою різних запахів або ароматів, які у вигляді ефірних масел знаходяться у рослинному світі (дерева, кущі, квіти, трави тощо). Запах може стати важливим, гармонізуючим елементом загального образу людини. Тому, цей вид естетотерапії має великі перспективи у педагогічній науці та практиці при роботі з дітьми з порушеннями емоційно-чуттєвого балансу, оскільки може стати ефективним засобом самовираження людини та пошуку її гармонії із Всесвітом. Сучасні дослідники ароматерапії стверджують, що спілкування з ароматом - це мистецтво, яке може збагатити наше життя, але цьому мистецтву ніде не навчають. Механізм потужного впливу ароматів на людину до кінця не вивчений. Нюх серед усіх людських відчуттів – найбільш загадкове явище. Діти дуже чутливі та вразливі, вони сприймають дію ароматерапії без упередження й тому їхня реакція на ефірні масла завжди позитивна. Вчені виявили так званий нюховий мозок, який складає ядро лімбічної системи, яка відповідає за емоції, характер та поведінку. На думку лауреата Державної премії, доктора хімічних наук Т. Міширіної, завідувачки лабораторії флейвохімії Інституту біохімічної фізики РАН, організм людини сам безпомилково обирає запахи: що нам приємно, те скоріш за все й корисно. Використання ефірних масел у дитячій кімнаті дозволить розв'язати відразу два завдання: підтримувати у дітей гарний настрій; вилікувати простудні захворювання та порушення сну. У педагогів та психологів-терапевтів особливий інтерес викликає

тісний зв'язок між нюханням та емоційним станом людини, що зумовлює цілющу та гармонізуючу силу ароматерапії, активно вивчаються механізми впливу ароматерапевтичних засобів на дитину при агресивних станах, при апатії, збудженні тощо [2; 7].

Ефективним у естетотерапії може стати прийом створення разом з дитиною букетів цілющих ароматів "на всі випадки життя", у якому комбінуються лікарські трави між собою. У подальшому для стимулювання власного самопочуття дитина сама обиратиме певний аромат власної композиції в залежності від самопочуття. Цікавим елементом методики використання ароматерапії для дітей може стати залучення дітей до процесу самостійного виготовлення ними ароматичних масел. Найбільш вдалим технологіями, результати яких варто використовувати у навчальних приміщеннях, як засоби блокування важких «шкільних» запахів можуть стати: *анфльораж* (виділення ароматичних речовин з квітів з використанням прошарку чистого жиру, на який декілька раз викладаються свіжі квіти, наприклад, жасмин) та *мацерація* (виділення ароматичних речовин з квітів у колбі з теплою рослинною олією впродовж декількох діб).

Дуже часто запахи пов'язуються людиною з певними подіями, ця властивість ароматів дозволяє викликати у людини численні асоціації. Тому, дійовими естетотерапевтичними завданнями, що створюватимуть гарний настрій та активізуватимуть уяву та фантазію в художніх видах діяльності, можуть стати завдання типу: «Намалюй запах...», «Вгадай, який запах зобразив твій друг на малюнку», «Затанцюй запах...», «Зіграй на музичному інструменті запах...», «Чим пахне осінь? Зима? Весна? Літо?» тощо. Таким чином, активно використовуючи багатий досвід ароматерапії у корекційній роботі з дітьми, можна говорити про виховання аромакультури особистості як складової гармонійного розвитку дитини.

4. **Анімалотерапія** у теорії та практиці психотерапії представлена декількома самостійними напрямками, що в основному розроблялись зарубіжними вченими: петтерапія (А. Марголіна), дельфінотерапія (Д. Натансон), іпотерапія та інші. Здійснюються окремі спроби використовувати з терапевтичною метою котів, корів, поні та інших тварин, що чинять яскраво виражений лікувальний вплив на людину, у першу чергу з порушеннями емоційного характеру та з проблемами розвитку опорно-рухового апарату.

У педагогічній сфері найбільш важливим естетотерапевтичним ефектом анімалотерапії стає висока мотивація, поява бажання вчитися та розвиток гуманних почуттів. Вченими-психотерапевтами виділяється так званий ефект "*покращення якості життя*" при анімалотерапії (в першу чергу для самотніх людей та дітей, що ростуть без братів та сестер). Ефект полягає у тому, що: по-перше, долається самотність як така, по-друге, дитина починає відчувати себе зайнятою, корисною, вона може когось погладити, приголубити, приділити комусь увагу, відчуває впевненість у тому, що інша істота її прийме, не відмовиться від неї, не стане обговорювати ні зовнішність, ні психічний стан, ні минулі справи.

Інший варіант використання ідей анімалотерапії у педагогіці – це розвиток у дітей моторних навичок та вміння виконувати інструкції. У цьому разі, замість нудних занять-вправ, дітям пропонують, наприклад, застебнути нашійник на собаці або кішці, пристебнути та відвернути поводок, причесати тваринку, дати їй ласощі тощо. Діти з гіпертрофованою активністю, які у звичайному шкільному житті не здатні здійснювати будь-які нормальні дії, через занадто високий рівень тривожності, при контакті з кішками заспокоюються настільки, що можуть нормально взаємодіяти з тваринами та з іншими людьми.

Досить модний нетрадиційний метод лікування за допомогою тварин - дельфінотерапія. Ця терапія сприяє лікуванню численних захворювань, зокрема таких, що тісно пов'язані з психолого-педагогічними проблемами сучасних дітей у масових навчальних закладах: депресії, синдром хронічної втоми (астенічний синдром), м'язову астеною, нервову анорексію, посттравматичний синдром, затримку психічного розвитку, тощо. На думку засновника "дельфіно-гуманістичної терапії" ("Dolphin human therapy") Д. Натансона, ефект виховного, терапевтичного впливу на таких дітей полягає в підсиленні здатності концентрувати увагу, яку можна досягти лише за умов досить сильної мотивації. Адже "спілкування" з дельфіном завжди було для людини одним з найпотужніших емоційно-забарвлених моментів. У випадках, коли функцію вчителя виконував дельфін, були отримані вражаючі результати: навчання відбувалось у чотири рази швидше, якщо винагородою за старанність виступала можливість спілкування з цими тваринами. Для дітей з різноманітними відхиленнями розроблена програма "повного кола", яка передбачає участь дітей у рятуванні та реабілітації морських тварин: дельфінів, черепах, риб тощо. Досить важливим є той факт, що діти не лише граються з тваринами, а й опікуються ними: годують, доглядають маленьких тварин-сиріт, травмованих тварин. Участь у такій діяльності позитивно впливає на розвиток мовлення та адаптацію у людському суспільстві, на впевненість у собі та настрої дитини.

5. Кінезітерапія – лікування засобами руху, руховою активністю та природними моторними функціями людини; передбачає використання усіх видів та форм руху як лікувального, гармонізуючого фактору. Кінезітерапію відносять до групи неспецифічно діючих терапевтичних факторів (Л. Бонєв, П. Слинчєв). У результаті різних форм та засобів руху змінюється загальна реактивність організму, підвищується його стійкість, руйнуються патологічні динамічні стереотипи, що виникають під час захворювання (або тривалого гиподинамічного стану, властивого шкільному режиму), та створюються нові, які забезпечують необхідну адаптацію (М. Бернштейн).

Особливого значення та ефективності кінезітерапія набуває у поєднанні з такими видами терапії як – музикотерапія та колективно-психологічний метод (К. Колер, К. Швабе), які цілком відповідають змісту та формам організації навчально-виховного процесу у школі, а тому можуть бути легко адаптовані у педагогічний процес навчального закладу. Основним активізуючим фактором колективної кінезітерапії з використанням музичного супроводу стає ритмізована природа руху.

Значення ритмічного впливу на дитину виявляється у активізації природно захисних ритмічних рефлексів, пристосуванні організму відповідати на певні подразники (слухові, зорові), встановленні рівноваги в діяльності нервової системи, врегулюванні неправильних та зайвих рухів (В. Бехтерев).

Якщо здійснення дії неможливе, то для розрядки використовують *ідеомоторні акти*, які часто супроводжують мовленням. Ідеомоторний акт полягає у тому, що при промовлянні чого-небудь подумки (“внутрішнє мовлення”) скорочуються м’язи язика та вуст, а при уявленні руху підвищується напруга (тонус) відповідних м’язів. Однієї думки про рух достатньо, щоб породити цей рух. Отже, можна назвати ідеомоторні акти своєрідною формою пасивної кінезітерапії, що здійснює певний естетотерапевтичний вплив на дитину в умовах обмеженого простору класної кімнати, квартири тощо. Це може стати ефективним засобом подолання сучасного стану загальної гіподинамії у дітей дошкільного та молодшого шкільного віку “закутих” партами та тривалими статичними заняттями. Таким чином, кінезітерапія дає можливість гармонізувати загальний розвиток особистості сучасної дитини, яка часто перебуває у стані інтелектуального перевантаження.

6. **Пісочна терапія.** Назвою для цього невербального виду психотерапії стала форма виконання – гра у пісок, яка є однією з форм природної активності дитини. Теоретичним фундаментом пісочної терапії може вважатися розроблена К. Юнгом техніка активної уяви, яка несе в собі величезний потенціал індивідуального та колективного підсвідомого. Вперше пісочницю у ігровій психотерапії запровадила у 1929 році англійський дитячий психотерапевт М. Ловенфельд (методика “*Техніка побудови Світу*”). Швейцарський аналітик Д. Калф досліджувала питання створення для своїх клієнтів у пісочній терапії “*вільного, захищеного простору*”. Пісок та вода, як природні матеріали, володіють унікальними властивостями та здатністю викликати образи певного характеру. У пісочному середовищі за допомогою спеціальної колекції фігурок можуть драматизуватися реальні життєві ситуації, відносно яких дитина відчуває певні труднощі. Як підкреслюють численні дослідження, пісочна терапія орієнтована на властивий кожній людині внутрішній потенціал здоров’я та сили. Вона спирається на природний прояв думок, почуттів та настроїв у творчості, прийняття людини такою якою вона є, разом із властивими для неї способами самоцілення та гармонізації. Для дітей пісочна терапія стає ігровим способом подолати емоційну напругу, побачити та зрозуміти власні проблеми, відновити свою психічну цілісність, зібрати унікальний образ, картину світу. Сьогодні активно розробляються стратегії передачі технології пісочної терапії педагогові. Російські вчені Т. Зінкевич-Євстигнеєва та Т. Грабенко розробили й успішно апробували систему пісочних ігор, спрямованих на навчання, розвиток та корекцію особистості дітей дошкільного та шкільного віку [3, с.277-334]. Ними розроблені теоретико-методичні засади пісочної терапії у психолого-педагогічній діяльності: визначені принципи взаємодії педагога з дитиною; конкретизовані основні психолого-педагогічні вимоги до пісочниці та її обладнання; розроблений казкотерапевтичний підхід до організації

роботи дитини у пісочниці у чотирьох аспектах: проєктивна діагностика, психокорекція та психотерапія, психопрофілактика та власне навчання; створені навчально-корекційні ігри на розвиток тактильно-кінестетичної чутливості та дрібної моторики рук, пізнавальні ігри та ігри на розвиток фонематичного слуху та корекцію звукоутворення а також методика навчання читанню та письму «Пісочна грамота».

Висновки. Сучасне трактування принципу природодоцільності у гуманістичній особистісно орієнтованій педагогіці та власне естетотерапії природними засобами виходить з того, що виховання гармонійної цілісної особистості, здатної до ефективної творчої діяльності, має будуватися на науковому розумінні природних та соціальних процесів, узгоджуватися з загальними законами розвитку природи та людини. Серед найбільш визнаних у педагогіці природних засобів, які можуть бути продуктивними естетотерапевтичними чинниками, що завжди привертали до себе увагу дитини та створювали для неї стійку позитивну атмосферу світопізнання, слід виділити: рослинний та тваринний світ, світло, воду, повітря, каміння, пісок тощо. Окремі природні елементи у гуманістичній педагогіці використовуються як класичні засоби впливу на особистість у навчально-виховному призначенні та лише контекстуально - у терапевтичному. Актуалізація сучасним вчителем естетотерапевтичного потенціалу природних засобів у навчанні школярів стає перспективним напрямом підвищення ефективності його психолого-педагогічної діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Артпедагогика и арттерапия в специальном образовании: [учеб. для студ. сред. и высш. пед. учеб. заведений] / Е.А. Медведева, И.Ю. Левченко, Л.Н. Комисарова, Т.А. Добровольская. – М. : Издательский центр «Академия», 2001. – 248 с.
2. Браун Дэнис Вичелло. Ароматерапия / Дэнис Вичелло Браун; [пер с англ.]. – М. : ФАИР-ПРЕСС, 2003. – 272 с.
3. Зинкевич-Евстигнеева Т.Д. Практикум по креативной терапии / Зинкевич-Евстигнеева Т.Д., Грабенко Т.М. – СПб. : Издательство «Речь»; «ТЦ Сфера», 2001. – 400 с.
4. Психотерапевтическая энциклопедия / [заг.ред. Карвасарский Б. Д.]. – СПб. : Питер, 1999. – 752 с.
5. Серов Н.В. Светоцветовая терапия. Смысл и значение цвета: информация– цвет – интеллект. / Николай Викторович Серов. – [2-е изд., перераб.] – СПб. : Речь, 2002. – 160 с.
6. Федій О.А. Естетотерапія: навч. посібник / Ольга Андріївна Федій. - К. : ЦНЛ, 2007. – 256 с.
7. <http://www.medicus.ru/>

Федий О.А. Природные средства эстетотерапии в профессиональной деятельности современного учителя.

В статье представлена эстетотерапевтическая концепция подготовки учителя XXI столетия к реализации задач личностно ориентированного образования в современных условиях

деструктивной социально-экологической среды. Освещены ведущие виды эстетотерапии природными средствами и их психолого-педагогический потенциал.

Fediy O. A. Natural facilities in professional activity of modern teacher.

In the article aestetotherapeutical conception of 21st century teacher preparation to realization of personality-oriented education tasks in conditions of global destructive social and ecological environment is presented. The leading types of aestetotherapy are reflected by natural facilities and by their psychological and pedagogical potential.

УДК 547 + 371.32 (075.8)

Н.Н.Чайченко

Сумський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти

ФОРМУВАННЯ ТЕОРЕТИЧНИХ ЗНАТЬ УЧНІВ З ХІМІЇ В КЛАСАХ ХІМІКО - БІОЛОГІЧНОГО ПРОФІЛЮ

У статті коротко аналізуються завдання, які стоять перед профільною школою. Основна увага спрямована на психолого-педагогічні підходи до формування теоретичних знань з хімії учнів у класах хіміко-біологічного профілю.

Постановка проблеми. Модернізація системи освіти відбувається у напрямку підготовки конкурентноспрямованої особистості, яка здатна сприйняти євроінтеграційні процеси, з якими вона зустрінеться, перш за все, під час навчання у вищому навчальному закладі, а надалі – у своїй професійній діяльності. Як зазначає В.Кремень, актуальним завданням сьогодення в галузі освіти є підготовка людини, здатної творити і сприйняти зміни, нововведення, налаштованої на набуття ціннісних значущих компетенцій, необхідній їй спочатку для самовизначення у виборі профілю навчання, а потім і професійного самовизначення [4, с. 2].

У державних документах (Закон України «Про загальну середню освіту», Національна доктрина розвитку освіти, Концепція профільного навчання в старшій школі визначено нові підходи до організації освіти. Визнано, що старша школа є профільною. Саме вона повинна визначити професійний шлях випускників. Тому безумовно змінюються цілі й завдання освіти, її форми і методи, роль педагога, бо знання стають засобом самореалізації людини в житті [1]. Як зазначається у Концепції профільного навчання в старшій школі, профільна школа найповніше здійснює принцип особистісно орієнтованого навчання, що значно розширює можливості учня щодо вибору власної освітньої траєкторії. Визначальним є максимальне наближення навчання і виховання кожної дитини до її сутності, здібностей та особливостей. Цей принцип, на думку В.Кизенка, має бути визначальним під час здійснення конструктивних змін в освіті [2, с. 5]. Переорієнтація цілей освіти, зміна цінностей у